TẠP CHÍ KHOA HỌC VÀ GIÁO DỤC
ISSN: 1859-1612
Journal homepage: https://tckhgd.dhsphue.edu.vn

Bi kịch thân phận người phụ nữ Ấn Độ trong tiểu thuyết *Bộ tột cùng hạnh phúc* của Arundhati Roy

Phạm Tuấn Anh

Trường Sư phạm, Đại học Cần Thơ

THÔNG TIN BÀI BÁO

Quá trình xử lý:
Ngày nhận bài: 30/4/2022
Ngày nhận bản chỉnh sửa: 10/6/2022
Ngày nhận đăng: 16/8/2022
Ngày xuất bản: 20/10/2025

Từ khóa:
Bi kịch thân phận
Giới tính
Đẳng cấp
Tôn giáo
Bộ tột cùng hạnh phúc
Arundhati Roy

TÓM TẮT

Arundhati Roy là nhà văn lớn của văn chương đương đại Ấn Độ. Bà nhận giải Man Booker vào năm 1997, trở thành nhà văn nữ đầu tiên của Ấn Độ vinh dự nhận giải thưởng này. Đến nay, có hai tiểu thuyết của bà đã được dịch, giới thiệu ở Việt Nam: *Chúa trời của những chuyện vụn vặt* và *Bộ tột cùng hạnh phúc*. Trong đó, *Bộ tột cùng hạnh phúc* là tác phẩm vừa được xuất bản, gợi mở nhiều vấn đề để khám phá, tiếp cận. Tác phẩm phục dựng một thế giới rạn nứt, vỡ vụn, đầy rẫy sự hỗn loạn và hoài nghi. A. Roy bộc lộ nỗi lo âu về nhiều vấn đề trong đời sống xã hội, đặc biệt là bi kịch thân phận của người phụ nữ Ấn Độ. Qua bài báo này, người viết tập trung nghiên cứu bi kịch thân phận của người phụ nữ Ấn Độ gắn liền với sự phân biệt về giới tính, đẳng cấp và tôn giáo. Từ đó, người viết khám phá, kiến giải các thông điệp tư tưởng được thể hiện trong tác phẩm.

1. MỞ ĐẦU

Ấn Độ là đất nước có nền văn minh lâu đời. Đây là quốc gia đa dạng về chủng tộc và ngôn ngữ, là cái nôi sinh trưởng của nhiều tôn giáo lớn trên thế giới. Văn học Ấn Độ ra đời từ rất sớm, phát triển lâu dài và liên tục, có sức ảnh hưởng đến văn học các nước, đặc biệt là các nước khu vực Đông Nam Á. Năm 1947, Ấn Độ giành được độc lập, mở ra bước ngoặt mới, tác động đến nhiều phương diện trong đời sống văn hóa - xã hội của người dân Ấn Độ, đặc biệt là lĩnh vực văn học. Dòng văn học Ấn - Anh ngày càng khẳng định vị trí trong đời sống văn học, góp phần đẩy mạnh giao lưu văn hóa, văn học giữa Ấn Độ và thế giới.

Arundhati Roy (sinh năm 1961) là nhà văn nổi tiếng của Ấn Độ. Năm 1997, bà nhận giải Man Booker với tác phẩm đầu tay *Chúa trời của những chuyện vụn vặt (The God of Small Things)*. Tác phẩm này gây được tiếng vang lớn, là hiện tượng đặc biệt của văn học Ấn Độ. Sau tiểu thuyết đầu tay, mãi đến hai mươi năm sau, bà cho xuất bản quyển tiểu thuyết thứ hai - *Bộ tột cùng hạnh phúc (The Ministry of Utmost Happiness)*. Đây là tác phẩm cỡ lớn, đan bện nhiều vấn đề liên quan đến giới tính, đẳng cấp và tôn giáo. Tác phẩm của A. Roy phục dựng một thế giới hỗn loạn, đầy mâu thuẫn và bạo lực nhưng không nhuốm màu bi quan, mà trái lại, thể hiện sự vun đắp, dung dưỡng tình thương, hy vọng về một tương lai tươi sáng, tốt đẹp. Trong khuôn khổ bài viết, người viết tập trung nghiên cứu bi kịch thân phận của người phụ nữ Ấn Độ gắn liền với sự phân biệt về giới tính, đẳng cấp và tôn giáo.

2. NỘI DUNG

2.1. Bi kịch thân phận của người phụ nữ Ấn Độ gắn với sự phân biệt giới tính

Trong xã hội truyền thống Ấn Độ, người phụ nữ có địa vị thấp, phải phục tùng, tôn kính chồng của mình. Người chồng, người cha được xem là trụ cột của gia đình, quan niệm bất di bất dịch, người phụ nữ bị xem nhẹ, thậm chí bị coi thường. Trong xã hội hiện đại, phân biệt giới tính là vấn đề còn tồn đọng gây nên nhiều hệ lụy, bị kịch đối với người dân Ấn Độ, đặc biệt là người phụ nữ.

Tác giả liên hệ: Phạm Tuấn Anh;
Địa chỉ e-mail: ptanh@ctu.edu.vn
DOI: https://doi.org/10.26459/jse.048.2025

Trong *Bộ tột cùng hạnh phúc*, A. Roy phản ánh thực trạng vấn đề này rất khéo léo và tinh tế. Anjum là con thứ tư trong tổng số năm người con của gia đình. Đêm Anjum ra đời chính là thời khắc hạnh phúc nhất đối với ông Mulaquat Ali và bà Jahanara. Sau ba đứa con gái đầu, họ trông chờ một đứa con trai. Lần đầu bà Jahanara có mang, họ quyết sẽ đặt tên con là Aftab nếu đứa bé là con trai. Mãi đến đứa con thứ tư, tên này mới được dùng đến. Aftab chào đời trong đêm lạnh giá bên ngọn đèn dầu ở thành cổ Delhi trong niềm hân hoan, hạnh phúc khôn xiết của cha mẹ. Bà Jahanara vui sướng, hạnh phúc thăm dò hình hài đứa bé. Thế rồi bà lại khiếp sợ chính đứa con sơ sinh của mình, bởi lẽ bà phát hiện ra rằng nép bên dưới bộ phận nam giới của đứa bé là một bộ phận của nữ giới, nhỏ xíu, chưa thành hình. Bà kinh hãi vì Aftab chính là một *hijra* (vốn là nữ giới, sinh ra với hình hài con trai). Bà tủi hổ, kinh hãi trước đứa con mà mình đã tạo ra, cảm thấy tim mình thắt lại và nghĩ đến cái chết - giết cả mình và đứa bé. Thiên chức người mẹ ngăn bà làm việc đó, bà tẩy uế mình và dặn lòng không nói với ai, giấu hẳn chồng mình. Bà ấp ủ hy vọng rằng hình hài con bà sẽ thay đổi, miếng thịt thừa ấy sẽ khép lại và tan biến. Sự việc vỡ lở, Mulaqat Ali chịu cú sốc tinh thần, khổ não nghĩ về đứa con của mình. Ông yêu thương Aftab, luôn tin rằng Aftab là con trai. Ông nghĩ đến việc sẽ cho Aftab phẫu thuật bịt kín bộ phận nữ giới: "Giờ đây ông có thể biến nỗi khổ não của mình thành một vấn đề thiết thực, hướng mối quan tâm và nghị lực vào cái gì đó mà ông hiểu rõ: Làm sao gom đủ tiền cho ca phẫu thuật?" (Roy, 2018, p. 27). Ông cắt giảm chi tiêu trong nhà, lập danh sách họ hàng có thể vay mượn tiền để đưa Aftab đi phẫu thuật. Ông muốn truyền cho Aftab chất nam tính bằng việc kể cho con nghe những câu chuyện về tổ tiên chiến binh và lòng dũng cảm của họ trong chiến đấu. Mulaqat Ali và Jahanara đều rất thương con, dù là trai hay gái, nhưng họ vẫn không tin vào sự thật, quyết biến Aftab thành một "chiến binh" của gia đình. Rõ ràng, A. Roy vừa phản ánh những định kiến về giới tính trong các gia đình của Ấn Độ nhưng sự phản ánh ấy không đến mức cực đoan, thái quá bởi lẽ bà vẫn ghi nhận, nâng niu những tình cảm tốt đẹp, thiêng liêng trong gia đình - thương con.

Về đặc điểm giới tính, *hijra* mang giới tính nữ, cũng mong muốn lấy chồng và sinh con, nhưng ngang trái ở chỗ khi sinh ra, hình hài của họ lại là con trai. Aftab được gửi đến trường học dành cho nam giới. Bạn bè trêu chọc, dè bỉu và xa lánh vì Aftab có hình hài khác lạ. Không chịu đựng nổi, Aftab bỏ hẳn việc đến lớp học nhạc, dù đó là sở trường, đam mê của mình. Trong tác phẩm, không chỉ mỗi Aftab gánh chịu những tổn thương do sự kỳ thị về giới tính, mà còn nhiều nhân vật khác cũng mang bi kịch tương tự, chẳng hạn như Bombay Silk, Bulbul, Razia, Heera, Baby, Nimmo, Mary, Gudiya…Họ là các *hijra*, sống với nhau trong tư dinh Khwabgah - Ngôi Nhà Mơ Ước. Những tổn thương, sự tủi hổ do mình là *hijra* luôn thường trực bên trong họ: "Mày có biết vì sao Thượng Đế tạo ra hijra không? […] Là để thí nghiệm. Ngài quyết định tạo ra cái gì đó, một sinh vật không thể có hạnh phúc" (Roy, 2018, p. 32). Những tổn thương ấy cứ âm ỉ, giằng xé bên trong, khiến họ rơi vào bi kịch tinh thần, dù không quyết liệt nhưng cũng không dễ dàng tan biến: "Giá cả tăng, tiền học cho con cái, chồng vũ phu, vợ ngoại tình, bạo động Ấn giáo với Hồi giáo, cuộc chiến Ấn - Pakistan, những thứ bên ngoài mà cuối cùng rồi cũng sẽ yên. Nhưng với bọn tao thì giá cả tăng, học phí hay những ông chồng vũ phu hay những bà vợ ngoại tình tất thảy đều bên trong bọn tạo. Bạo loạn nằm bên trong bọn tao. Chiến tranh nằm bên trong bọn tao. Ấn - Pakistan nằm bên trong bọn tao. Nó sẽ không bao giờ yên. Không thể nào yên" (Roy, 2018, p. 33).

Sau khi dọn đến Khwabgah, thọ giáo các luật lệ của cộng đồng hijra, Aftab được gọi là Anjum - chính thức trở thành hijra. Cha của Anjum, ông Mulaquat Ali, cắt đứt mối quan hệ với con. Ông không gặp mặt hoặc nói chuyện với con nữa. Khi đã trở thành hijra nổi tiếng ở Delhi, trả lời phỏng vấn, lần nào chị cũng nhận lỗi về mình, cho rằng mình tàn nhẫn đối với cha mẹ. Hơn ai hết, chị hiểu rõ những tổn thương, dù muốn hay không, mà chị đã để lại cho cha và mẹ của mình. Trong giấc ngủ, chị mơ thấy mình là tân nương trong đêm vu quy. Thức dậy, chị đau đớn, bẽ bàng vì giấc mơ ấy quá hão huyền, xa xỉ. Chị thấm thía nỗi đau của một hijra, để rồi "chị ngồi trong sân tru lên như con sói, đánh thùm thụp vào đầu và giữa hai chân, gào thét với cái đau tự hành xác" (Roy, 2018, p. 37). Chị có hoài bão, có ước mơ được làm vợ, làm mẹ. Nhiều lúc, chị muốn sống một cuộc đời bình thường giống như những người phụ nữ khác nhưng thực tế phũ phàng khiến chị đau đớn, tủi hổ và thu mình lại. Chị cưu mang một em bé bị bỏ rơi, đặt tên cho con bé là Zainab, xem mình chính là mẹ của đứa bé. Tình thương của chị dành cho Zainab quá lớn, do vậy khi Zainab gọi người khác - Saeeda - là "mẹ" thì tim chị như vỡ vụn, tan thành từng mảnh.

Sự phân biệt, kỳ thị giới tính ở Ấn Độ diễn ra khá gay gắt, khắc nghiệt. Điều này gây ảnh hưởng nặng nề đến tâm lí của nhiều lớp người trong xã hội. Nếu người phụ nữ vốn đã bị xem thường thì đến các *hijra* lại càng bị xem thường nhiều hơn, thậm chí bị khinh miệt, xa lánh vì bị xem là điềm rủi, kém may mắn. Trong hành trình đến Ajmer, Anjum và cụ Zakir chẳng may lọt vào trận đáp trả của Ấn giáo đối với Hồi giáo. Chị chứng kiến nhiều tội ác cực đoan, man rợ. Chị giả chết nhưng không thành. Họ tìm thấy chị và thốt lời cay đắng: "Ai Hai! Saali Randi Hijra! Đĩ đực hijra. Đĩ đực hijra Hồi giáo" (Roy, 2018, p. 69). Họ không giết chị bởi cho rằng giết hijra là xui xẻo, mang đến điều xấu. Chị run rẩy, khóc lóc, cảm thấy nhục nhã và tủi hổ vì mình là

hijra. Chính nỗi đau này đã khiến chị sống trong khu nghĩa địa hàng tháng trời như một bóng ma, giằng xé và ám ảnh còn hơn cả mọi sinh linh trú ngụ nơi đây.

Dưới ngòi bút của A. Roy, phân biệt giới tính, đặc biệt là sự kỳ thị các hijra chính là tội ác bởi lẽ chúng gây nên những tổn thương, bi kịch rất nặng nề đối với những kiếp người không may rơi vào cảnh ngộ như thế. Trong tác phẩm, sư phụ Kulsoom Bi có lẽ là người phát ngôn thay cho nhà văn. Kulsoom Bi có cái nhìn rất nhân văn về giới tính, đặc biệt là các hijra: "Không phải xấu hổ về bất cứ điều gì cả […] bởi vì hijra là những người được chọn, con cưng của Đấng Tối Cao" (Roy, 2018, p. 37). Trong *Bộ tột cùng hạnh phúc*, A. Roy không chỉ phê phán, chỉ trích sự kỳ thị, phân biệt giới tính, mà bà còn chỉ ra những điều tốt đẹp, thể hiện cái nhìn nhân văn về vấn đề này.

2.2. Bi kịch thân phận của người phụ nữ Ấn Độ gắn liền với sự phân biệt đẳng cấp

Chế độ đẳng cấp đã tồn tại từ lâu trong cơ cấu xã hội của đất nước Ấn Độ. Từ xa xưa, trong *Rig Veda*, chế độ đẳng cấp được khẳng định bằng việc thần Purusha đã tự phân thân thành bốn đẳng cấp: Bà-la-môn (tu sĩ, trí thức, triết gia), Kshatriya (võ sĩ, vua chúa), Vaishya (nông dân, thợ thủ công, thương nhân) và Shudra (nô lệ, tôi tớ…). Ngoài bốn đẳng cấp này, còn có những người cùng đinh (pariah và chandala) - vốn bị coi là ngoài lề xã hội. Trong xã hội Ấn Độ hiện đại, dù không quá khắc khe, nghiêm ngặt như định chế của xã hội cổ đại, nhưng tàn dư, hệ lụy của sự phân biệt đẳng cấp vẫn âm ỉ cháy và kìm tỏa đời sống tinh thần của người dân Ấn Độ.

Chế độ đẳng cấp ở Ấn Độ đã chi phối rất nghiêm ngặt mối quan hệ hôn nhân. Theo luật Manu, "những lương gia đệ tử sẽ trở nên thấp hèn nếu có quan hệ với người đẳng cấp bên dưới, còn những người dòng dõi hèn kém thì không thể nào trở nên cao quý được dù cho họ có quan hệ với những người thuộc đẳng cấp bên trên" (Nguyễn, 2021, p. 34). Chế độ đẳng cấp gây nên tình cảnh trớ trêu, ngang trái đối với nhiều mảnh đời trong sống xã hội.

Trong *Bộ tột cùng hạnh phúc*, A. Roy khéo léo phân mảnh các sự kiện, tình tiết nhằm bộc lộ cảm quan về một thế giới rạn vỡ, đứt gãy và phi tâm điểm. Tác phẩm gồm có mười hai phần, mỗi phần đều được đánh số. Trong đó, sáu phần đầu tập trung kể về nhân vật Anjum, sáu phần còn lại kể về nhân vật Tilo. Gắn liền với truyện kể về Anjum và Tilo, A. Roy dụng công đan cài thêm truyện kể về các mảnh đời cơ nhỡ, bất hạnh. Dựa vào kỹ thuật cắt mảnh của văn học hậu hiện đại, A. Roy hoàn toàn có thể dịch chuyển vị trí các mảnh và kể lại bằng ngòi bút của mình. Điều này góp phần tăng hiệu ứng về một thế giới vụn vỡ, phân rã và hỗn độn. Tilo là nhân vật nữ đặc biệt trong tác phẩm. Theo lời của Garson Hobart, Tilo là một cô gái khác lạ bởi cô không có lai lịch rõ ràng, không có gia đình, người thân hay dòng tộc. Mặc dù yêu Tilo nhưng Garson Hobart không bao giờ thổ lộ, cũng không hy vọng bởi sự ngăn cách về đẳng cấp. Anh biết rằng cha mẹ Bà-la-môn của mình sẽ không bao giờ chấp nhận cô - người con gái không có lai lịch, đẳng cấp rõ ràng. Tilo có mẹ nhưng lại không được công khai nhận mẹ. Mẹ ruột đã cố tình bỏ rơi Tilo, sau nhận nuôi cô. Trước ngày chuyển dạ, bà đã rời nhà để sinh con và gửi đứa bé sơ sinh vào trại mồ côi Cơ Đốc. Ít lâu sau, bà quay trở lại trại mồ côi ấy để nhận đứa con ruột của mình làm con nuôi. Nguyên do bà đi xa để sinh con là vì bà và cha của Tilo không cùng đẳng cấp, bởi lẽ bà thuộc tầng lớp quý tộc, còn "người đàn ông, thuộc về tầng lớp tiện dân (một "Paraya", Mammen P. Mammen thì thầm, như thể nói to ra cũng làm mình ô uế), đã bị gạt đi theo kiểu các gia đình đẳng cấp cao ở Ấn Độ" (Roy, 2018, p. 155). Gia đình từ mặt vì bà có con với người thuộc đẳng cấp thấp. Từ đó, bà mở lớp dạy học, sau nâng lên thành trường trung học, vẫn chăm chút cho con gái của mình nhưng không bao giờ công khai thừa nhận con. Có lẽ, đây chính cách tốt nhất để bà có thể chăm lo cho đứa con gái duy nhất của mình. Những năm cuối đời, bà ốm nặng, phải vào điều trị trong bệnh viện. Những khi bệnh trở nặng, bà thức trắng đêm, miệng lẩm bẩm không ngừng, bất trị.

Sự phân biệt đẳng cấp đã gây nên nhiều tấn bi kịch đối với người dân Ấn Độ, đặc biệt là người phụ nữ. Trong *Bộ tột cùng hạnh phúc*, A. Roy đã khéo léo dựng lại nỗi bất hạnh của người phụ nữ Revathy thông qua lá thư bà gửi tiến sĩ Azad Bhartiya. Bà cũng chính là mẹ của đứa con bị bỏ rơi ở Delhi - Miss Jebeen đệ nhị - đứa bé đóng vai trò mắc xích liên kết Anjum và Lito. Revathy xuất thân trong gia đình dưới đẳng cấp thấp ở miền đông quận Godavari. Cha và mẹ của Revathy đều cùng đẳng cấp nhưng họ bên nhà trai giàu hơn họ bên nhà gái. Ngay trong ngày cưới, họ nhà trai bắt mẹ của Revathy nạp thêm của hồi môn. Ông ngoại của Revathy buộc phải chạy đi vay mượn khắp nơi. Sau ngày cưới, cha của Revathy mắc chứng trụy lạc và bạo lực gia đình, hay trách mắng và dùng lưỡi dao tra tấn vợ vì cho rằng bà không làm mình thỏa mãn. Ít lâu sau, ông trả bà về nhà ngoại (khi đó bà đã có mang năm tháng). Revathy được sinh ra với làn da đen, khác làn da trắng của cả cha và mẹ. Khi ấy, mọi người đều đàm tiếu, dè bỉu vì định kiến về đẳng cấp và màu da, cho rằng cô thuộc tầng lớp cùng đinh.

Trong xã hội Ấn Độ hiện đại, tầng lớp Dalit được xem là hậu duệ của Pariah trong xã hội cổ xưa. Đây là tầng lớp chịu nhiều bất công nhất trong hệ thống tầng bậc đẳng cấp của Ấn Độ. Trong *Bộ tột cùng hạnh phúc*,

Saddam Hussain có tên thật là Dayachand. Dayachand sinh ra trong gia đình Charma – những người thợ thuộc da. Công việc của anh là thu dọn xác ở nông trại. Khi có bò chết, những nông dân thuộc đẳng cấp cao hơn, vốn không chịu được sự uế tạp khi đụng vào chúng, sẽ gọi anh đến lấy xác bò. Vào dịp lễ hội Dussehra của Ấn giáo, anh cùng cha và ba người khác ghé vào đồn cảnh sát để trả cho sĩ quan Sehrawat số tiền đã thỏa thuận theo tỷ lệ con bò. Nào ngờ, hắn vòi thêm tiền, khi không được đáp ứng, hắn vu tội giết bò và tống giam họ vào đồn. Thế rồi, một đám đông tụ họp bên ngoài đòi xử tội kẻ giết bò: "Vài người đàn ông vào trong đồn cảnh sát lôi cha tôi với ba người bạn ra ngoài. Nhưng rồi có kẻ đem tới một cái xà beng, kẻ khác đem đến một cái kích xe. Tôi không thấy gì nhiều, nhưng khi những cú đầu tiên nện xuống thì tôi nghe thấy tiếng họ thét..." (Roy, 2018, p. 94). Cuồng loạn, bạo lực xảy ra. Điều đọng lại, ám ảnh trong tâm trí của Dayachand là mọi người đều đứng nhìn, không ai can ngăn và anh bất lực chứng kiến cái chết của cha mình. Điều này làm anh day dứt và ám ảnh bởi cho rằng mình là một phần của đám đông đã giết chết cha. Rõ ràng, chi tiết này đã tố cáo chế độ đẳng cấp bất công ở Ấn Độ. Đây cũng là nguyên nhân dẫn đến cái chết của người phụ nữ mà anh yêu thương nhất - mẹ mình. Bà vốn đã ốm yếu, nay gặp biến cố gia đình, chồng bị đánh chết, nên đau buồn, lâm bệnh rồi mất.

Như vậy, đẳng cấp là sợi dây vô hình chói chặt, ràng buộc lễ nghi giao tiếp và ứng xử trong đời sống xã hội của Ấn Độ. Chế độ đẳng cấp là rào cản tiến đến sự công bằng xã hội, dẫn đến nhiều xung đột, bất công đối với người dân Ấn Độ, đặc biệt là người phụ nữ. Trong tác phẩm, các nhân vật được ráp mảnh với nhau, mỗi nhân vật tồn tại như những mảnh ghép của cuộc sống. A. Roy không đơn thuần kể về bi kịch của cá nhân nào, mà trái lại, bà mang đến các truyện kể liên quan đến bi kịch của nhiều mảnh đời trong đời sống xã hội.

2.3. Bi kịch thân phận của người phụ nữ Ấn Độ gắn với sự phân biệt tôn giáo

Trong *Đại cương lịch sử và văn hóa Ấn Độ*, Nguyễn Thừa Hỷ nhận định: "Tôn giáo thấm sâu và chi phối mọi hoạt động của tất cả các tầng lớp xã hội ở Ấn Độ, trong đời sống công cộng cũng như trong đời sống riêng tư, từ những người nghèo nơi các xóm làng hẻo lánh đến các bậc hiền triết, vua chúa, kể cả các nhà văn hóa lớn và những nhà hoạt động chính trị hiện đại" (Nguyễn, 2021, p. 171). Xung đột giữa các tôn giáo ở Ấn Độ là vấn đề dai dẳng, nghiêm trọng dẫn đến nhiều tệ nạn như khủng bố, giết người, cưỡng hiếp…

Trong *Bộ tột cùng hạnh phúc*, sự chia rẽ về tôn giáo được A. Roy thể hiện khéo léo ngay ở phần đầu tác phẩm (*1. Lũ chim già bay đi đâu mà chết?*). Thầy tế già nheo cặp mắt mù xanh đục, hỏi Anjum: "Nói tôi nghe, đám các chị, khi chết, họ chôn các chị ở đâu? Ai tắm rửa thi thể? Ai đọc kinh cầu nguyện?" (Roy, 2018, p. 171). A. Roy phục dựng lại những tổn thương, mất mát sau Chia cắt: "Động mạch cảnh của Thượng Đế rách toạc trên đường biên giới mới giữa Ấn Độ với Pakistan và cả triệu người chết vì thù hận. Láng giềng trở mặt như thể chưa từng quen biết nhau. Thành cổ tan hoang. Những gia đình cũ đi lánh nạn (người Hồi giáo). Những gia đình mới dọn vào (người Ấn giáo) và định cư xung quanh tường thành" (Roy, 2018, p. 23).

Anjum là một trong những nạn nhân gánh chịu bi kịch do sự xung đột tôn giáo giữa Ấn giáo - Hồi giáo. Một vụ khủng bố đốt cháy toa hành khách dẫn đến sáu mươi tín đồ Ấn giáo hành hương bị thiêu sống. Cảnh sát bắt giữ rất nhiều người Hồi giáo ở gần khu vực nhà ga và tống giam họ. Thủ hiến của Gujarat xuất hiện trong trang phục kurta màu vàng nghệ, với đôi mắt sắc lạnh và tuyên bố sẽ đáp trả bằng một phản lực ngang bằng, tàn khốc. Anjum được tìm thấy bên trong thánh đường ở ngoại ô Ahmedabad trong tình trạng hoảng loạn, sụt cân rất nhiều. Chị là nhân chứng của lịch sử, chứng kiến nhiều tội ác của chiến tranh và chia rẽ tôn giáo. Chị đã chống cự nhưng yếu ớt, bất lực. Chị ám ảnh, kinh hoàng những gì họ đã làm với biết bao người khác - tàn sát và cưỡng hiếp. Chị là nạn nhân của hành động đáp trả của Ấn giáo đối với Hồi giáo, khi ấy "ba mươi nghìn con vẹt đuôi dài vàng nghệ với vuốt thép và mỏ dính máu, cả đám nhất loạt quàng quạc:

Mussalman ka ek hi sthan! Qabristan ya Pakistan!

Chỉ có một chỗ cho tín đồ Hồi giáo! Nghĩa địa hoặc Pakistan!" (Roy, 2018, p. 69)

Sau sự việc này, chị dường như trở thành một con người khác. Chị dọn đến khu nghĩa địa để sống bởi lẽ nơi đây chưa có người xâm chiếm, không có chia rẽ, xung đột sắc tộc, tôn giáo. Chị bước vào một thế giới mới khác xa với thế giới mà chị đã sống nhưng không tồn tại.

Giết chóc, cưỡng hiếp diễn ra ở nhiều nơi. Trong *Bộ tột cùng hạnh phúc*, các hành động khủng bố, đáp trả đều nhuốm màu cực đoan, phi nhân tính. Tôn giáo bị lợi dụng nhằm phục vụ cho quyền lợi chính trị: "Bọn họ ghép ngôn ngữ của Thượng Đế và Tự Do, Allah và Azadi, vào những vụ giết người lừa đảo mới của mình" (Roy, 2018, p. 301). Ranh giới giữa kẻ khung bố và cảnh sát (người thực thi công lí) cũng mong manh, mờ nhòa. Vợ của Amrik Singh là nạn nhân của vụ cưỡng hiếp gần như "công khai" của cảnh sát. Trong quá trình làm đơn xin tị nạn, bà Amrik Singh đã bị cưỡng hiếp khi bị cảnh sát giam giữ. Đây cũng chính là lý do ông Amrik Singh đã bắn chết vợ con rồi tự sát. Revathy - mẹ ruột của Miss Jebeen đệ nhị - cũng là nạn nhân của tội ác cưỡng hiếp. Cô gánh chịu tội ác này như sự đáp trả của lực lượng đối nghịch: "Tôi trần truồng. Có sáu cảnh sát xung quanh tôi […]", "Đừng lo cô Đen, bọn tao sẽ thả mày. Mày phải đi mà nói với chúng những gì

mà bọn tao đã làm với mày […] Chúng cứ tạt nước vào mặt tôi. Rồi cả bọn cưỡng hiếp tôi" (Roy, 2018, p. 90).

Trong *Bộ tột cùng hạnh phúc*, các xung đột, đối kháng chủ yếu diễn ra ở New Dehli và Kashmir. Đây là hai mảnh không gian lớn của các sự kiện, tình tiết. Mỗi mảnh đều là sự ráp nối của nhiều phiến đoạn, đầy rẫy sự vụn vỡ và hỗn loạn. Trong hai mảnh không gian ấy, hoàn toàn không thể phân định không gian chính phụ bởi chúng tồn tại độc lập, phi trung tâm. Rõ ràng, A. Roy đã vận dụng rất tinh tế, điêu luyện kĩ thuật trần thuật hậu hiện đại để ráp nối các mảnh không gian ấy, qua đó lồng ghép, đan bện các sự kiện và hành động để lột tả bi kịch của người phụ nữ. Roy phục dựng khá chân xác hiện thực đời sống, đặc biệt là hiện thực của Ấn Độ sau Chia cắt: hỗn loạn, bạo lực và chết chóc. Bà khéo léo luân chuyển điểm nhìn trần thuật, khi thì điểm nhìn đặt ở tác giả hầm ẩn ngôi thứ ba, khi thì điểm nhìn đặt ở các nhân vật trong tác phẩm. Điều này giúp nhà văn dễ dàng phác họa bức tranh hiện thực đa diện, đầy màu sắc và đường nét. Nhìn chung, tác phẩm của A. Roy phô bày cảm quan về một thế giới hỗn loạn, đổ vỡ và phi lý. Trong xã hội ấy, con người vừa là chứng nhân, vừa là nạn nhân của lịch sử. Bà góp thêm tiếng nói có ý nghĩa tích cực về sự hiện tồn của con người trong đời sống, xứng đáng là nhà văn, nhà hoạt động chính trị lớn của Ấn Độ và thế giới.

3. KẾT LUẬN

Bộ tột cùng hạnh phúc là tiểu thuyết đặc sắc của A. Roy. Tác phẩm phản ánh một thế giới rạn nứt, vỡ vụn, đầy rẫy sự hỗn loạn và hoài nghi. A. Roy bộc lộ nỗi lo âu, sự trăn trở cho nhiều mảnh đời trong đời sống xã hội, đặc biệt là bi kịch thân phận của người phụ nữ Ấn Độ. Bi kịch ấy được thể hiện chủ yếu thông qua ba phương diện: bi kịch gắn liền với sự phân biệt giới tính, đẳng cấp và tôn giáo. Điều dễ nhận thấy là quan niệm của nhà văn chịu ảnh hưởng khá sâu sắc từ tình hình lịch sử xã hội của Ấn Độ sau Chia cắt, khi ấy tôn giáo, sắc tộc bị chia rẽ, con người bị cô lập và sống trong xã hội hỗn loạn, bất tín. Xung đột tôn giáo, tranh giành lãnh thổ, các vấn nạn về cướp phá, tàn sát, bạo lực tình dục…tạo nên diện mạo bất an, kinh hoàng đối với người dân Ấn Độ.

A. Roy xứng đáng là nhà văn lớn của văn chương đương đại thế giới. Bà mang đến cho độc giả một cái nhìn đầy nghiệt ngã về hiện thực và con người trong đời sống xã hội. Hiện thực trong tác phẩm có phần trúc trắc, không tròn vẹn, mà luôn đứt gãy và phân mảnh. Dù vậy, tác phẩm không nhuốm màu bi quan, tiêu cực, mà trái lại, gợi lên tia sáng, khát vọng về một cuộc sống tốt đẹp, hạnh phúc. Bà nhấn mạnh rằng điều quan trọng là con người phải đối mặt và "tồn tại" trong hiện thực bi thương ấy: "Cái quan trọng là nó đã tồn tại. Có mặt trong lịch sử, dù là một tiếng cười tủm tỉm không hơn, thì khác biệt một trời một vực với việc vắng mặt trong đó, bị gạch sổ hoàn toàn" (Roy, 2018, p. 59). A. Roy gợi mở nhiều vấn đề, kích thích độc giả suy ngẫm về nhiều khía cạnh trong đời sống xã hội.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Aitkenhead, D. (2017). Hai mươi năm thai nghén một tiểu thuyết (Vũ Thị Huế, Trans.). Truy cập ngày 12 tháng 6, 2022, từ http://baovannghe.com.vn/hai-muoi-nam-thai-nghen-mot-tieu-thuyet-16635.html?vip=bvn

Assumi, I. (2018). Postcolonialism in Arundhati Roy's *The Ministry of Utmost Happiness*. *Modern Research Studies: An International Journal of Humanities and Social Sciences*, 5(2), 54–62.

Đào, T. A. (2005). Quan niệm thực tại và con người trong văn học hậu hiện đại. *Tạp chí Nghiên cứu Văn học*, (8), 43–59.

Durant, W. (2018). *Lịch sử văn minh Ấn Độ* (Nguyễn Hiến Lê, Trans.). Nhà xuất bản Hồng Đức.

Đỗ, T. H. (2015). *Giáo trình văn học Ấn Độ*. Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội.

Đỗ, Đ. L. V. (2020). Không gian hồi ức trong tiểu thuyết *Bộ tột cùng hạnh phúc* của Arundhati Roy. *Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật*, (430), 88–91.

Lê, V. T., & Nguyễn, T. M. L. (Eds.). (2017). *Ấn Độ: Đất nước – xã hội – văn hóa*. Nhà xuất bản Thông tin và Truyền thông.

Lưu, Đ. T. (2010). *Văn học Ấn Độ*. Nhà xuất bản Giáo dục.

Ngô, T. T. N. (2012). *Đặc trưng nghệ thuật tiểu thuyết Chúa trời của những chuyện vụn vặt* (Luận văn thạc sĩ). Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh.

Nguyễn, T. H. (2021). *Đại cương lịch sử và văn hóa Ấn Độ*. Nhà xuất bản Khoa học Xã hội.

Roy, A. (2018). *Bộ tột cùng hạnh phúc* (Thiên Nga, Trans.). Nhà xuất bản Hội Nhà văn.

Lương, D. T. (Ed.). (2000). *Đại cương văn hóa phương Đông*. Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh.

The tragedy of Indian women's status in the novel *The Ministry of Utmost Happiness* by Arundhati Roy

Pham Tuan Anh

School of Education, Can Tho University

ARTICLE INFO

Article history:
Received 30 April 2022
Received in revised form 10 June 2022
Accepted 16 August 2022
Published 20 October 2025

Keywords:
Tragedy of status
Gender
Caste
Religion
The Ministry of Utmost Happiness
Arundhati Roy

Corresponding author:
Pham Tuan Anh
E-mail address:
ptanh@ctu.edu.vn

ABSTRACT

Arundhati Roy is a brilliant contemporary Indian writer. She received the Man Booker Prize in 1997, making her the first female Indian writer to receive this honor. To date, two of her novels, *The God of Small Things* and *The Ministry of Utmost Happiness*, have been translated and introduced in Vietnam. The Ministry of Utmost Happiness, in particular, is a recently published work that suggests many problems to approach and explore. The work mends a fractured, broken world filled with chaos and doubt. Roy expressed concern about a variety of social issues, particularly the tragedy of Indian women's status. The author focuses on the tragedy of Indian women's status as it relates to discrimination based on gender, caste, and religion in this article. From there, the author discovers and exploits ideological messages sent by the writer.